

Schapen tegen vergrassing

Dunea bestrijdt de gevolgen van stikstof met extra beheer

Je ziet het niet. Maar elke dag dwarrelt er 'kunstmest' uit de lucht. De duinen kunnen daar slecht tegen. Alles dreigt vol te groeien met grassen en struiken. Duinbeheerders proberen dit proces te stoppen door extra beheermaatregelen. Hans Lucas van waterleidingbedrijf Dunea vertelt hoe.

KEES VERTEGAAL

*Grote stukken duin zijn de afgelopen decennia dichtgegroeid.
Foto: Joost Bouwmeester*

Kunstmest uit de lucht of 'stikstofdepositie' is geen nieuw probleem. Al meer dan vijftig jaar hebben van nature voedselarme natuurgebieden als de duinen er last van. Vooral in de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw daalde het met bakken tegelijk neer. Toen heette het 'zure regen' of 'atmosferische depositie'. Sindsdien gaat het wat beter, maar er valt nog steeds meer dan het duin aan kan.

"Hoe de duinen zijn dichtgegroeid heb ik goed kunnen zien bij onze konijnentellingen", zegt beheerder en adviseur natuurbeheer van Dunea, Hans Lucas. "We rijden dan in het donker met de koplampen aan via vaste routes en turven de konijnen die we zien. Ik doe dat als sinds 1983. In die jaren scheen het licht van de auto alle kanten op. Je had naar alle kanten een ruim blikveld. Nu zie je overal in de lichtbundel grassen en struiken."

Zwerfjongere uit Den Haag

We praten met Hans op een zonnige nazomerdag op het terras van de tijdelijke tent van de Pannenkoekenboerderij in Meijendel. Om ons heen wordt hard gewerkt aan het nieuwe restaurant. Hans werkt nu ruim dertig jaar bij Dunea en haar voorloper, de Duinwaterleiding van 's-Gravenhage. Hij is opgegroeid in de Haagse wijk Berenstein. "Als jongen zwierf ik altijd door de duinen. Door het Westduinpark en de Oostduinen, zoals we Meijendel toen noemden. Ik klom over hekken en liep overal door het duin om naar vogels te kijken. Gelukkig ben ik nooit gepakt door een duinwachter, anders had ik deze baan nooit gekregen", zegt hij lachend.

"Toen ik begon heette onze afdeling nog 'Terreinbeheer en beplantingen'. Tegenwoordig is geen sprake meer van beplanting. We doen juist veel herstelprojecten waarbij bomen en struiken worden weggehaald." Hans maakt daarvoor de plannen en begeleidt de uitvoering. "Daar komt veel bij kijken. Overleg met allerlei partijen, regelen van financiering, aanvragen van vergunningen en de aanbesteding."

Stikstof niet de enige boosdoener

"Duinbodems zijn van nature voedselarm", vertelt Hans. "Door de extra bemesting vanuit de lucht gaan vooral grassen sneller groeien en

De begrazing met Drentse heideschappen in Meijndel wordt uitgebreid.
Foto: Joost Bouwmeester

verdringen minder concurrentiekrachtige planten. Het echte open duin met kleine kruiden, mossen en veel kaal zand is hierdoor enorm in oppervlakte achteruit gegaan. Grote stukken zijn in de afgelopen decennia dichtgegroeid", legt hij uit. "Maar stikstof is niet de enige boosdoener. Er is in het verleden ook heel veel vastgelegd door insteken van helm en aanplant van struiken. Wij deden dat zelf vroeger ook. Er was een kwekerij hier in Meijndel. Er werden elk jaar duizenden struikjes en bomen aangeplant. Dat is pas in de jaren negentig gestopt. Je ziet nu nog dat er meer struiken staan op plekken waar we gemakkelijk konden komen en minder in lastig te bereiken terrein. Ook de invloed van het wegvallen van begrazing door konijnen door ziektes moet je niet onderschatten. Het gaat gelukkig weer beter met de konijnen, maar het is nog lang niet wat het geweest is."

Meer beheer

Sinds het eind van de jaren tachtig worden vergrassing en verstruiking in Meijndel, Berkheide en Solleveld door Dunea bestreden met intensiever beheer. Een groot deel van het gebied wordt nu begraasd. "Maar dat is niet genoeg", zegt Hans. "Er komen nog steeds nieuwe bedrijven bij die stikstof produceren. Dat botst met de strenge bescherming van de duinen. Daarom dringen we er bij de overheid op aan dat er maatregelen genomen blijven worden om de uitstoot van stikstof te verminderen. De daling moet zich wel voortzetten willen we uiteindelijk een gezond duinmilieu krijgen. In de tussentijd zorgen wij er voor dat elke vierkante meter duin zo goed beheerd wordt dat vergrassing en verstruiking niet verder toenemen. De provincie Zuid-Holland en het Rotterdamse bedrijfsleven hebben daar geld voor uitgetrokken. Het is een onderdeel van de Programmatische Aanpak Stikstof ofwel PAS. Daarmee breiden wij het beheer naar alle uithoeken van ons terrein uit. We gaan nog meer stukken duin laten begrazen. Niet alleen door runderen en paarden, maar ook door schapen", zeg hij. "In het wandelgebied hier in Meijndel laten we in wisselende stukken

Hans Lucas
Foto: Kees Vertegaal

Drentse heideschappen lopen. Ze lopen in flexibele rasters die we gemakkelijk kunnen verplaatsen. De schapen houden de grote open velden in Meijndel open. Maar we gebruiken ze ook om de vergrassing in halfopen bos met veel kleine open plekken terug te dringen", zegt Hans. We kuieren naar een plek in het bos waar de schapen vriendelijk onder een grote beuk staan te sussen. Ze rusten uit van het harde werk. "Ook in de zeereep tussen Koningsbos en Meijndelseslag gaan we schapen inzetten. Op andere plekken wordt vooral de runderbegrazing uitgebreid. In de zeereep worden proeven genomen om meer verstuing op gang te brengen. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met het Hoogheemraadschap van Rijnland. Ik ben daar blij mee want dit soort verstuingprojecten kwam tot nu toe nog niet goed van de grond."

Meer verstuingen, meer dynamiek

Voor de nieuwe verstuingen zijn volgens Hans belangrijk. "Op die manier worden vegetatie en bodem echt verjongd. Alleen begrazing en maaibeheer leiden uiteindelijk tot 'golfbanisering' van het duinlandschap. Overal glooiende, kort geschoren grasveldjes maar nergens kaal zand en natuurlijke dynamiek. Op zich niet verkeerd, hoor. Zo blijven de duinplantjes allemaal behouden. Maar op langere termijn moeten de natuurlijke processen centraal staan. Meer verstuingen, meer dynamiek." Na deze wijze woorden nemen we afscheid van de schapen. Ook voor ons zit de dag er op.

KEES VERTEGAAL IS ZELFSTANDIG ECOLOGISCH ADVISEUR

Nieuwe verstuingen zijn belangrijk, zoals hier in het Westduinpark.
Foto: Joost Bouwmeester

